

Jak na invazní druhy rostlin

Co jsou invazní druhy?

Jsou to na našem území nepůvodní druhy, které byly přivezeny z různých koutů světa a v současnosti se často šíří nekontrolovaně a rychle obsazují nová území.

Mezi nejproblematičtější invazní druhy na našem území patří křídlatka a bolševník.

Čím nám škodí?

- Snižují biologickou rozmanitost – vytlačují původní druhy, a nahrazují tak původní vegetaci.
- Znehodnocují pozemky, snižují výnosy zemědělských plodin.
- Jejich likvidace je finančně a organizačně velmi nákladná a často dlouhodobá.
- Zvyšují riziko vodní eroze – na svazích či březích potoků mohou zapříčinit sesuvy a odnos půdy.
- Snižují rekreační hodnotu území a zhoršují dostupnost a prostupnost krajiny.
- Kontakt s bolševníkem způsobuje na slunci popáleniny (puchýře), otoky a záněty.

Tento materiál byl vydán v rámci projektu „*Jak na invazivní druhy rostlin na Hlučínsku a v polských gminách*“, reg. č. CZ.11.4.120/0.0/0.0/16_013/0000662, který je spolufinancován z Fondu mikroprojektů Euroregionu Silesia 2014–2020 z operačního programu INTERREG V-A Česká republika – Polsko.

Křídlatka

Na našem území se vyskytuje křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*), křídlatka sachalinská (*Reynoutria sachalinensis*) a křídlatka česká (*Reynoutria × bohemica*), která je křížencem výše uvedených dvou druhů.

Jak se k nám dostala?

Pochází ze severovýchodní Asie, odkud byla do Evropy přivezena v polovině 19. století. Pěstovala se a prodávala jako dekorační rostlina zahrad a parků, odkud se nekontrolovatelně rozšířila po téměř celé Evropě. Na území Hlučínska je prvně uváděn její výskyt u Dolního Benešova v roce 1935.

Jak ji poznáme?

V našich podmínkách dosahují křídlatky výšky 3–5 m. Rostou rychlostí až 8 cm denně na téměř všech typech půd.

Křídlatka japonská má menší listy (5–17 cm dlouhé a 5–12 cm široké) s okrouhlou až široce trojúhelníkovitou čepelí, na bázi kolmo uřatou. Listy jsou na rubu nezřetelně chlupaté.

Křídlatka sachalinská bývá vzrůstem větší, má také největší listy (20–30 cm dlouhé a 10–20 cm široké) s podlouhle vejčitou čepelí, na vrcholu zaokrouhlenou a na bázi hluboce srdčitou. Listy jsou na rubu roztroušeně dlouze chlupaté.

Lodyhy jsou statné, přímé, větvené, silné, duté a často červeně skvrnité. Okvěti jsou narůžovělá, za plodu vínově červená.

Jak se rozmnožuje?

Především vegetativně (oddenky), k vytvoření nové rostliny postačí oddenek o váze cca 0,7 g. Cestami šíření jsou hlavně vodní toky či okraje silnic a železnic. Roste i na skládkách, rumišťích, okrajích lesů, loukách, pastvinách nebo v zastavěném území.

Jak nám škodí?

Intenzivně se rozšiřuje a vytlačuje původní druhy, omezuje nebo znemožňuje původní využití pozemku, na svazích či březích potoků zapříčiňuje sesuvy a odnos půdy.

Bolševník

Na našem území se vyskytují invazní bolševník velkolepý (*Heracleum mantegazzianum*) a bolševník Sosnowského (*Heracleum sosnowskyi*). V Česku roste původní bolševník obecný (*Heracleum sphondylium*), který se jim trochu podobá, je však vzrůstem o hodně menší.

Jak se k nám dostal?

Pochází ze západního Kavkazu – z území současného Ruska, Gruzie, Arménie a Ázerbájdžánu. Do Evropy byl dovezen kolem roku 1890. Na Hlučínsku se vyskytuje sporadicky, roste však hojněji za hranicemi u polských vesnic.

Jak ho poznáme?

Je to dvouletá až vytrvalá rostlina, dorůstá výšky až 5 m. V prvních letech po vyklíčení vytváří přízemní listovou růžici a v tomto stadiu většinou přetrvává 3–5 let a déle. Poté vyžene mohutnou květní lodyhu s květenstvím. Lodyha je dutá, žebnatá, narůžověle až fialově skvrnitá, může mít průměr až 10 cm. Listy jsou veliké, řapíkaté, dosahují nejčastěji délky 50–150 cm.

Jak se rozmnožuje?

Šíření zajišťují semena roznášená větrem, tekoucí vodou apod. Semena klíčí brzy na jaře, semenáče rychle přerostou většinu rostlin. Časem se vytvoří souvislý porost, který znemožní růst ostatních rostlin.

Jak nám škodí?

Je silnou invazivní rostlinou, obvykle nejdřív ovládne ruderální stanoviště, pak se začne šířit i na vlhká a na živiny bohatá stanoviště v okolí, odkud postupně vytlačí původní bylinné patro. Znamená velké nebezpečí pro zdraví člověka. Lodyhy a listy obsahují fototoxické furanokumariny, jež na denním světle (UV záření) způsobují těžké poleptání a puchýře (popáleniny III. stupně). Zánětlivá zranění jsou velmi bolestivá a těžce se hojí. Jejich pozůstatky zůstávají patrné několik měsíců až let.

V některých případech může u citlivějších osob po potřísnění nastat i smrt.

Samotné výpary z pokosených rostlin mohou vyvolat pálení v krku, závratě, nevolnost a slzení.

Vyhýbejte se kontaktu s touto rostlinou a upozorněte na její výskyt příslušný obecní úřad.

Při likvidaci se vybavte vhodným ochranným oděvem, rukavicemi, brýlemi a respirátorem.

Místa potřísněná štávou okamžitě omyjte proudem vody a zabraňte přístupu světla zakrytím.

Při poleptání, bolestech hlavy, třesu, závratích či pálení očí urychleně vyhledejte lékaře.

Jak zabránit šíření křídlatky a bolševníku?

- Nevysazujte křídlatku a bolševník nebo jiné problematické druhy rostlin.
- Neodkládejte zelený odpad a zeminu do volné přírody.
- Nahlašte na obecním úřadě lokality s výskytem křídlatky a bolševníku.

Jak křídlatku a bolševník likvidovat?

Vykopávání, vyrývání

Křídlatka – Tato metoda je málo účinná a lze ji uplatnit pouze na malých plochách. Rostliny a kořeny je nutné spálit a zeminu zlikvidovat odvozem na řízenou skládku. Vykopávání, vyrývání, přehrnování či orání větších ploch je neúčinné a naopak situaci ještě zhorší – rostlina se namnoží z rozsekaných oddenků a stonků.

Bolševník – Vysoce účinná metoda likvidace na menších plochách. Vyrývání, vykopávání nebo přesekávání kořenů bolševníků cca 10 až 15 cm pod kořenovým krčkem (rýčem, motykou srdcovkou) je možné provádět během celého roku, nejlépe na jaře před nasazením květu (duben až květen).

Kosení a mulčování

Křídlatka – Musí se provádět minimálně 6–8× ročně pokaždé, když rostliny dorostou do 40 cm výšky. Pokosené rostliny je doporučeno spálit. Mulčování může rostliny rozsekáním ještě více rozšířit! Po ukončení kosení se křídlatky zase postupně rozrostou.

Bolševník – Kosení bolševníků (kosou, křovinořezem, traktorovou sekačkou) je nutné provádět 2–4× ročně (od května) před kvetením a vytvářením semen při výšce rostlin do 50 cm. Musí se provádět opakovaně několik let.

Pastva

Křídlatka – Pastva musí probíhat dlouhodobě a opakovaně alespoň 3–4× ročně nebo kontinuálně. Aby zvířata mohla křídlatku spásat, je potřeba pastvu začít co nejdříve na jaře (od dubna). Pastva vede k redukci křídlatek, ne k jejich likvidaci.

Bolševník – Lze provádět pastvu zvířat (ovce, kozy, skot) s hustou a tmavší srstí s minimem lysých ploch na těle. S pastvou je třeba začít brzy, kdy jsou rostliny malé a měkké (duben až květen). Nedopasky bolševníků se musí kosit, aby nedošlo k vytvoření semen. Pastva vede k postupné redukci bolševníků.

Chemická likvidace

Metod chemické likvidace je více. Při aplikaci postřiků (totální a selektivní herbicidy) je nutné dodržovat pokyny výrobců, termíny a platnou legislativu. Chemickou likvidací rostlin mohou provádět jen osoby odborně způsobilé dle zákona 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči. Křídlatky a bolševníky nelze úplně vyhubit během jednoho roku, postřiky je nutné opakovat ideálně několik let a plochy kontrolovat!

Křídlatka – Herbicidy se aplikují na list postřikem v období od srpna do září. Po 14–30 dnech se porost kontroluje a přeživší rostliny se postřikají. Postřiky je nutné opakovat ideálně 3–5 let po sobě. Menší plochy křídlatek je možné likvidovat aplikací herbicidů vpichy do stonků.

Bolševník – Herbicidy se aplikují na list postřikem na přelomu dubna až května, kdy jsou rostliny malé a dobře přístupné. Postřik se opakuje po kontrole plochy po 14–30 dnech. Malé plochy rostlin lze zatírat i štětcem nebo použít vpichy do stonků a kořenů (injekční aplikace).